

Birkenes mot 2040

Kommuneplanens samfunnsdel 2025-2040

Innhold

Vår felles plan	3
En visjon for fremtiden	5
Utfordringer og muligheter	7
Hvordan realiserer vi planen?	9
Satsingsområder	10
Medvirkning og prosess	14
Arealstrategi	17

VÅR FELLES PLAN

Kommuneplanen er vår felles plan på hvordan vi sammen skal forme fremtiden til kommunen. Den viser hva vi ønsker å oppnå og hvordan vi skal jobbe for å gjøre Birkenes til et enda bedre sted å bo, leve og jobbe.

Planen handler om alt som er viktig i hverdagen: hvor vi skal bygge boliger, skoler og veier, hvordan vi tar vare på naturen og hvordan vi skaper jobber og et godt fellesskap. Den hjelper oss også å tenke langsiktig, slik at vi kan møte utfordringer som en voksende befolkning, klimaendringer og behovet for nye tjenester.

Kommuneplanen er viktig fordi den sørger for at vi har en felles retning og prioriterer det som betyr mest for folk. Med en god kommuneplan kan vi sikre at Birkenes blir et trygt, inkluderende og godt sted for både dagens og fremtidens generasjoner.

Vår historie og identitet

Birkenes kommune har en rik og stolt historie som er tett knyttet til naturen, håndverket og fellesskapet i bygdene. Fra skogsdrift og jordbruk til kraftproduksjon og småindustri har Birkenes i generasjoner vært preget av hardt arbeid, skaperglede og respekt for de ressursene naturen gir.

De historiske møllene og sagbrukene langs elven forteller historier om hvordan bygda har vært en viktig del av regionens utvikling. Samtidig har kulturlivet, med tradisjoner som spelemannslag, dugnader og lokale markeder, styrket samholdet og identiteten som fortsatt lever sterkt i dag. Birkenes bærer sin historie med stolthet, samtidig som kommunen ser fremover og bygger videre på sine røtter.

— sammen skaper vi vekstmiljø for alle —

Vår visjon

Visjonen "Sammen skaper vi vekstmiljø for alle" betyr at Birkenes kommune ønsker å bygge et inkluderende og bærekraftig samfunn der alle innbyggere, næringer og generasjoner kan trives og utvikle seg. Gjennom samarbeid og fellesskap skal vi skape muligheter for vekst, både sosialt, økonomisk og miljømessig, slik at alle føler seg verdsatt og har en plass i fremtidens Birkenes.

Våre verdier

- Sprek
- Ekte
- Dyktig

Verdiene "sprek, ekte og dyktig" gjenspeiler hva Birkenes står for. **Sprek** handler om å være fremoverlent, energisk og tilpasningsdyktig i møte med nye muligheter og utfordringer. **Ekte** betyr at vi verdsetter ærlighet, nærhet og et sterkt lokalt engasjement. **Dyktig** understreker vår ambisjon om kvalitet, kompetanse og å levere gode tjenester til innbyggerne våre. Sammen gir disse verdiene retning for hvordan vi som kommune skal jobbe og utvikle oss.

FNs bærekraftsmål som grunnlag i samfunnsutviklingen

Planlegging for bærekraftig utvikling er forankret i plan- og bygningsloven, der formålsparagrafen slår fast at loven skal fremme bærekraftig utvikling til beste for den enkelte, samfunnet og fremtidige generasjoner.

Bærekraftsmålene hjelper kommunen med å balansere sosiale, økonomiske og miljømessige hensyn i sin planlegging og drift. For å bli en bærekraftig kommune må Birkenes ha en helhetlig og målrettet tilnærming som integrerer bærekraft i alle deler av kommunens arbeid.

Ved å integrere bærekraftsmålene i arbeidet, kan vi bidra til å redusere ulikhet, beskytte naturen, fremme god helse, skape nye muligheter og sikre at Birkenes utvikler seg på en måte som ivaretar både dagens og fremtidens generasjoner. De gir oss et verktøy for å ta ansvar lokalt, samtidig som vi deltar i en større global innsats.

En visjon for fremtiden

I år 2040 har Birkenes kommune utviklet seg til å være et attraktivt og levende sted for både eksisterende innbyggere og nykommere.

Sosial inkludering og fellesskap

Birkenes har klart å redusere utenforskap gjennom målrettede tiltak som inkluderer tidlig innsats i skoler, sosiale møteplasser og samarbeid med frivillige organisasjoner. Kommunen har utviklet et bredt spekter av aktiviteter og tilbud for å inkludere mennesker i arbeidslivet, enten gjennom oppkvalifisering, gründersatsinger eller kreative samarbeidsprosjekter. Dette har skapt en følelse av fellesskap og tilhørighet som står sterkt i hele kommunen.

Unge og eldre finner sammen i nye, innovative bo- og aktivitetstilbud, hvor generasjoner lærer av hverandre og bygger sterke bånd.

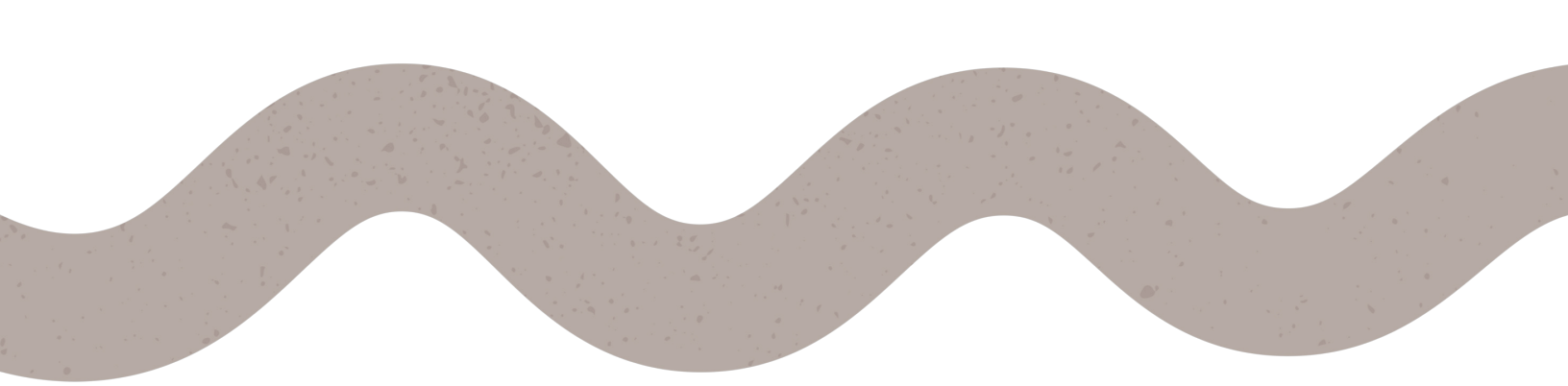
Økonomisk vekst og bærekraftig utvikling

Kommunens økonomi er styrket gjennom bærekraftige investeringer og en økning i lokal verdiskaping. Næringslivet, med en særlig oppgang i byggebransjen, har hatt en kontinuerlig vekst drevet av en kombinasjon av lokal etterspørsel og innovasjon. Byggebransjen i Birkenes er nå kjent for sine miljøvennlige og teknologisk avanserte løsninger som tiltrekker seg kunder av ulikt størrelsesomfang.

I tillegg har kommunen skapt et næringsvennlig klima for små bedrifter og oppstartsbedrifter innen grønne næringer, teknologi og jord- og skogbruk.

Attraktivt bosted

Birkenes er i 2040 en kommune hvor folk flytter til – ikke fra. Tiltrekningen av nye innbyggere har vært mulig gjennom strategiske investeringer i boligområder, rekreasjonsområder og infrastruktur. Takket være moderne, bærekraftige boformer, gode jobbmuligheter og et rikt kulturliv har kommunen blitt en foretrukket destinasjon for familier, unge voksne og pensjonister. Reisevei til større byer er kortere takket være forbedret kollektivtransport, samtidig som Birkenes fortsatt har bevart sin naturskjønne ro og autentiske bygdefølelse.

Kommunale tjenester tilpasset fremtiden

Kommunale tjenester i Birkenes er smarte og effektive. Ved å ta i bruk teknologi og verktøy som helhetlig innsatstrapp har kommunen optimalisert ressursbruken i helse, skole og omsorgstjenester. For eksempel har telemedisin og hjemmebasert omsorg gjort det mulig å tilby bedre tjenester til en aldrende befolkning, samtidig som unge familier drar nytte av gode barnehager og skoler.

Bærekraft og grønn omstilling

Birkenes har gjort et krafttak for bærekraftig utvikling. Det lokale energisystemet baserer seg på fornybare energikilder og all ny byggevirkksomhet følger prinsippene for sirkulær økonomi. Kommunens landbruk og skogbruk er innovative og klimatilpasset, og det er etablert flere økoturismeprosjekter som trekker til seg besøkende.

Fellesskap og framtidstro

Birkenes har et levende kulturliv, hvor festivaler, konserter og idrettsarrangementer skaper samhold og tiltrekker besøkende. Kombinasjonen av framtidstro, innovasjon og en sterk lokal identitet gjør at kommunen står støtt i møte med fremtidige utfordringer.

Visjonen for Birkenes i 2040 er klar: En inkluderende, bærekraftig og attraktiv kommune som skaper vekstmiljø og viser hvordan en liten kommune kan ha stor betydning.

Utfordringer og muligheter

For å kunne sette riktige mål og prioritere for fremtiden, er det avgjørende å identifisere hvilke utfordringer som krever ekstra fokus og innsats i dag. I kunnskapsgrunnlaget til planstrategien har vi kartlagt de viktigste utviklingstrekkene i Birkenes basert på fakta og statistikk. I tillegg har politikere, ungdomsråd og utvalgsledere i kommunen definert hva de mener er de største utfordringene for kommunen, både for sin valgperiode og mot 2040.

Her vil vi belyse noen av de største utfordringene Birkenes står overfor i årene som kommer.

Vi må jobbe for å redusere utenforskap og sosial ulikhet

I Birkenes opplever vi at flere står utenfor samfunns- og arbeidslivet enn vi ønsker. For mange ungdommer fullfører ikke videregående opplæring, noe som begrenser deres muligheter til å få jobb og bli selvstendige som voksne. I tillegg har vi en betydelig andel innbyggere som står utenfor arbeidslivet, enten på grunn av helseutfordringer eller andre årsaker. Vi vet også at vi får en eldre befolkning som i større grad enn før opplever ensomhet og utenforskap.

Birkenes kommune har i dag en lavere andel av befolkningen i yrkesaktiv alder sammenlignet med tidligere tiår. Ifølge SSBs befolkningsfremskrivninger vil andelen eldre øke betydelig de neste 20 årene, noe som stiller krav til både helse- og omsorgstjenester samt inkluderende aktiviteter for å motvirke ensomhet. Samtidig ser vi at unge som faller ut av skole og arbeidsliv har større risiko for langvarig utenforskap og sosial marginalisering. Tall fra NAV viser at unge som ikke fullfører videregående skole har vesentlig høyere sannsynlighet for å havne på langvarige ytelser som arbeidsavklaringspenger eller uføretrygd.

Det er godt dokumentert at det å være i jobb eller ha en meningsfull aktivitet styrker både livskvalitet og fellesskap. Arbeidsdeltakelse reduserer risikoen for helseplager, styrker økonomisk selvstendighet og skaper bedre forutsetninger for sosial deltakelse.

Selv om Birkenes har flere tiltak som fremmer arbeidsinkludering, ser vi fortsatt behov for å styrke samarbeidet mellom skolen, næringslivet og frivilligheten for å sikre at flere får muligheter til å delta aktivt i samfunnet.

Vi må tilpasse oss demografiske endringer og økonomiske begrensninger

I årene fremover vil Birkenes oppleve en betydelig økning i antall eldre innbyggere. Dette er en gledelig utvikling som viser at folk lever lenger og har bedre helse. Samtidig vil andelen personer i yrkesaktiv alder reduseres, noe som skaper utfordringer for hvordan vi skal møte det økende behovet for tjenester. Flere eldre betyr større etterspørsel etter helse- og omsorgstjenester, men færre arbeidstakere til å levere dem. Dette fører også til lavere skatteinntekter for kommunen, som allerede i dag har en krevende økonomi. For å sikre at vi kan tilby gode tjenester i fremtiden, må vi tenke smart og utvikle nye måter å jobbe på. Det blir viktig å utnytte ressursene våre best mulig og prioritere det som gir størst verdi for innbyggerne.

En aldrende befolkning innebærer økte kostnader til helse- og omsorgstjenester. Prognoser viser at antallet eldre over 67 år i Birkenes vil nesten dobles innen 2040. Dette betyr at behovet for aktivitetstilbud, hjemmetjenester og tilrettelagte boliger vil øke betraktelig. Det blir avgjørende å legge til rette for at flere eldre kan bo hjemme lengst mulig, med støtte fra velferdsteknologi og forebyggende tiltak som helsefremmende aktiviteter og sosial inkludering.

En særlig utfordring er økningen i andelen eldre med demens. Andelen av befolkningen med demens i Birkenes vil dobles mot 2040. Det forventes en betydelig økning i antallet personer med demens i Birkenes, noe som vil kreve spesialiserte omsorgstjenester og tilpassede boligløsninger. Dette stiller høye krav til både kapasitet og kompetanse innen helse- og omsorgssektoren, samtidig som det vil være viktig å styrke støtten til pårørende og frivillige som bidrar i omsorgen for personer med demens.

Økonomisk bærekraft blir en stor utfordring. En lavere andel yrkesaktive betyr ikke bare færre ansatte i omsorgssektoren, men også reduserte skatteinntekter for kommunen. Samtidig vil utgiftene øke, noe som fordrer en mer effektiv ressursbruk. Dette innebærer at kommunen må gjøre vanskelige prioriteringer og finne nye måter å levere tjenester på. Samarbeid med frivillige organisasjoner, private aktører og næringslivet kan bidra til å avlaste offentlige tjenester og skape mer robuste løsninger for fremtiden.

Boligutvikling og infrastruktur vil også være en viktig del av tilpasningen til den demografiske utviklingen. Med en økende andel eldre må det bygges flere tilrettelagte boliger, samtidig som transporttilbudet og tilgjengeligheten til offentlige tjenester må forbedres. Dette krever langsiktig planlegging og strategisk utvikling av kommunens arealer og tjenester.

Vi må tilpasse en ny sikkerhetspolitisk situasjon og uforutsette hendelser

Den endrede sikkerhetssituasjonen i Europa og verden minner oss om at beredskap er viktig, uansett hvor stor eller liten en kommune er. Birkenes, med spredt bosetning og nærhet til både kyst og innland, påvirkes på flere måter av den nye situasjonen.

Den sikkerhetspolitiske utviklingen har ført til økt oppmerksomhet om samfunnets evne til å håndtere kriser. I mindre kommuner kan beredskap være utfordrende fordi ressursene er begrensede, men samtidig gir nærhet mellom innbyggere, kommuneadministrasjon og beredskapsaktører en fleksibilitet som kan være en styrke. Uforutsette hendelser som ekstremvær, skogbranner eller langvarige strømbrudd krever rask og koordinert innsats, der samarbeid mellom offentlige myndigheter og frivillige aktører blir avgjørende.

Klimaendringer har ført til hyppigere og mer intense værhendelser, noe som også har konsekvenser for beredskapsarbeidet. Birkenes har erfart perioder med flom og kraftig nedbør, som utfordrer infrastrukturen og kan føre til skader på både eiendom og natur. Økende digitalisering gjør også at risikoen for cyberangrep og teknologiske svikt blir en del av det kommunale risikobildet. Samfunnskritiske funksjoner som helse, vannforsyning og energi er i større grad avhengige av digitale systemer, noe som krever økt oppmerksomhet rundt sårbarheter som tidligere ikke var like fremtredende.

I en liten kommune som Birkenes innebærer dette også at innbyggerne i større grad må være forberedt på egenberedskap, da lokale ressurser alene ikke alltid vil være tilstrekkelige i en større hendelse

Vi må ta klimaendringer på alvor, samtidig som at vi utvikler kommunen

Klimaendringene er allerede merkbare i Birkenes med hyppigere ekstremvær og endringer i naturen som påvirker både landbruk, infrastruktur og lokalsamfunn. Økt nedbør og hyppigere ekstremvær kan føre til flom, skred og skogbranner, noe som truer både boliger, infrastruktur og lokalsamfunnets trygghet. Kritisk infrastruktur som veier, avløpssystemer og strømmnett blir mer utsatt for skader.

Næringslivet, særlig innen landbruk, skogbruk og turisme, må tilpasse seg endrede vekstforhold, skadedyrutbrudd og værrelaterte utfordringer.

Vi må ta disse utfordringene på alvor og tilpasse oss for å sikre trygghet og bærekraft for fremtidige generasjoner. Samtidig ønsker vi å vokse og utvikle oss som kommune, noe som krever at vi tenker smart og bærekraftig.

Hvordan realiserer vi planen?

Hvordan lykkes vi med planen og målene vi setter for samfunnsutviklingen?

For å lykkes med kommuneplanens samfunnsdel og målene vi setter for samfunnsutviklingen, må vi ha en tydelig retning, bredt samarbeid og langsiktig planlegging. Det krever at vi jobber målrettet sammen med innbyggere, næringsliv, frivillige organisasjoner og regionale aktører for å skape løsninger som er bærekraftige og inkluderende.

Kommunen har fire roller - vi er myndighetsutøver, samfunnsutvikler, tjenesteleverandør og lokaldemokratisk arena. Disse rollene gir kommunen et bredt handlingsrom til å påvirke og styre utviklingen på en helhetlig måte, slik at målene i kommuneplanen kan realiseres. Likevel er vi avhengig av å ha med hele samfunnet på lag for å lykkes.

Gjennom tydelige prioriteringer, smarte investeringer og effektiv bruk av ressursene våre kan vi sikre at vi leverer på ambisjonene om et trygt, attraktivt og fremtidsrettet Birkenes. Det er når vi løfter i fellesskap og tar ansvar sammen, at vi kan bygge et samfunn der alle trives og får muligheten til å bidra.

Vi er best når:

- Vi er et fellesskap med raushet, glede og tillit
- Vi kommuniserer åpent, direkte og respektfullt
- Vi får fram det beste i hverandre
- Vi lærer av feil og utvikler oss
- Vi finner de gode løsningene sammen
- Vi er profesjonelle i vårt arbeid

Organisasjonsstrategien i Birkenes er klar på hva som forventes av ansatte i kommunen. Disse prinsippene ligger til grunn for å løse store og små oppgaver og tjenester i kommunen, og for samfunnsoppdraget vi forvalter.

Oppfølging av samfunnsdelen

Økonomiplanen utgjør samfunnsdelens handlingsplan. Prioriteringer av tiltak skjer årlig gjennom arbeid med økonomiplan og budsjett. Hvordan satsingsområdene og tiltak er fulgt opp, synliggjøres i en egen del av økonomiplanen.

Satsingsområder

Satsingsområdene skal følge opp kommunens visjon og tydeliggjøre hva som skal ha særlig prioritet i valgperioden. Valgperioden betyr den perioden kommunestyret er valgt for, altså en fireårs periode. Det betyr at satsingsområdene for denne valgperioden er en politisk prioritering.

Det er viktig at våre politikere deltar aktivt i utarbeidelsen av samfunnsdelen og gjør sine prioriteringer der, fordi:

- Det sikrer at planen er forankret i demokratisk valgte organer og at den reflekterer innbyggernes interesser og behov. Det skaper tillit og gir planen tyngde som et styringsverktøy.
- Det er politikerne i kommunen vår som har ansvar for å sette mål og prioriteringer som gir klar retning for kommunens utvikling. Det hjelper administrasjonen med å iverksette tiltak som stemmer overens med de politiske ambisjonene.
- Politisk medvirkning bidrar til at beslutningene tar hensyn til langsiktig samfunnsutvikling, utover kortsiktige behov og enkeltsaker.
- Når politikere deltar aktivt tar de ansvar for resultatene og får eierskap til planen. Det øker sjansen for at prioriteringene følges opp og faktisk gjennomføres.

Satsingsområdene erstatter ikke det brede og løpende arbeidet kommunen gjør på ulike samfunnsområder. Hvordan satsingsområdene skal følges opp avklares årlig gjennom arbeid med tiltak og prioriteringer i økonomiplanen og øvrige temaplaner og strategier.

I Birkenes skal følgende satsingsområder ha særlig prioritet i valgperioden:

1. **Bærekraftig økonomistyring og effektiv forvaltning**
2. **Inkludering, fellesskap og like muligheter**
3. **Trygge og gode oppvekstvilkår for alle barn og unge**

Bærekraftig økonomistyring og effektiv forvaltning

Satsingsområdet skal følge opp følgende mål:

- Sterk og forutsigbar kommuneøkonomi
- Økt økonomisk handlingsrom
- Gode prosesser og prosjekter
- Effektiv drift og digitalisering
- Tilrettelegge for lokalt næringsliv

Satsingsområdet handler om å styrke Birkenes kommunes økonomi og drift for å sikre at vi kan levere gode tjenester og møte fremtidige behov. En sterk og forutsigbar økonomi gir oss stabilitet og mulighet til å planlegge langsiktig. Ved å øke det økonomiske handlingsrommet kan vi investere i viktige tiltak og utviklingsprosjekter.

Gode prosesser og nøye gjennomførte prosjekter sikrer kvalitet og effektiv bruk av ressurser, mens satsing på digitalisering og effektiv drift gjør det mulig å jobbe smartere og tilby bedre tjenester til innbyggerne. Tilrettelegging for lokalt næringsliv handler om å skape gode vilkår for bedrifter, som bidrar til arbeidsplasser og vekst i kommunen. Vi skal ta vare på eksisterende og legge til rette for nye. Samlet sett skal satsingsområdet bidra til et sterkere, mer fremtidsrettet Birkenes.

Inkludering, fellesskap og like muligheter

Satsingsområdet skal følge opp følgende mål:

- Redusere utenforskap og sosial ulikhet
- Få flere i arbeid
- Skape et aldersvennlig lokalsamfunn
- Styrke frivilligheten

Satsingsområdet handler om å bygge et inkluderende og bærekraftig lokalsamfunn der alle har mulighet til å delta. Ved å redusere utenforskap og sosial ulikhet skaper vi et bedre grunnlag for trivsel og livskvalitet for alle. Målet om å få flere i arbeid bidrar til økt selvstendighet for den enkelte og styrker lokalsamfunnet økonomisk og sosialt.

Å skape et aldersvennlig lokalsamfunn betyr å legge til rette for at både unge og eldre trives og finner gode tilbud og møteplasser. Samtidig vil vi styrke frivilligheten, som er en viktig ressurs for fellesskapet og bidrar til engasjement og samarbeid på tvers av generasjoner og grupper.

Trygge oppvekstvilkår og god livskvalitet

Satsingsområdet skal følge opp følgende mål:

- Skape trygge og gode oppvekstvilkår
- Redusere utenforskap og sosial ulikhet
- Skape møteplasser og sosiale fellesskap
- Tverrfaglig samarbeid for bedre tjenester

Satsingsområdet handler om å legge til rette for et samfunn der alle, uansett alder og bakgrunn, har mulighet til å leve gode og trygge liv. Det handler om å skape trygge og gode oppvekstvilkår for barn og unge, med fokus på trivsel, inkludering og støtte i utviklingen. Ved å redusere utenforskap og sosial ulikhet, skal kommunen jobbe for at ingen faller utenfor, og at alle får like muligheter til å delta i samfunnet.

Gjennom etablering av møteplasser og sosiale fellesskap styrkes lokalmiljøet, og mennesker får flere arenaer for tilhørighet og sosial kontakt. Tverrfaglig samarbeid er nøkkelen for å sikre effektive og helhetlige tjenester, der ulike aktører jobber sammen for å gi bedre støtte til de som trenger det mest. Satsingsområdet skal bidra til et inkluderende, trygt og levende samfunn for våre innbyggere.

Medvirkning og prosess

Oppstart av arbeidet med kommuneplanens samfunnsdel ble varslet og påbegynt i 2023. Parallelt har kommunen deltatt i et prosjekt i regi av KS og Agder fylkeskommune med mål om å effektivisere planprosessen og i større grad forankre politiske mål og prioriteringer, for å gjøre planen til et tydelig og fungerende styringsverktøy.

Det har også vært et mål om å få en bedre kobling mellom samfunnsdelen og kommunens økonomiplan. Derfor legges det nå opp til at samfunnsdelen revideres innen, eller nært til, første året av valgperioden til kommunestyret. Kommunal planstrategi vil også tas opp årlig for å ha en jevnlig vurdering av kommunens planbehov.

Det er gjennomført medvirkning i prosessen. Først ved oppstart og høring av planprogram. Det ble sendt to høringsbrev i den anledning, ett til lokale og regionale lag og foreninger og ett til offentlige myndigheter. Ungdomsrådet i Birkenes har vært involvert blant annet gjennom et eget tilpasset høringsdokument og samtaler i møter. Det samme høringsdokumentet ble også lagt ut på kommunens Facebook-side med en QR-kode og oppfordring til barn og unge om å komme med deres tanker om fremtidens Birkenes.

Hva barn og unge i Birkenes mener bør prioriteres fremkommer på neste side. Utover i planperioden vil saker som angår barn og unge ivaretas gjennom barn- og unges representant i plansaker i tillegg til egne saker i kommunens Ungdomsråd.

I tillegg til underveis oppdateringer og muligheter til å komme med innspill til planprogram, ble det gjennomført et politisk verksted høst 2024. På verkstedet jobbet kommunestyrets medlemmer, utvalgsledere og leder av Ungdomsrådet med ulike oppgaver om prioriteringer, kommunens utviklingstrekk og satsingsområder for valgperioden.

Administrativt har arbeidet vært forankret gjennom kommunedirektørens lederteam, ledergruppa (enhetsledere) og tillitsvalgte samt. nødvendige fagressurser.

Dette mener barn og unge i Birkenes om:

Hva bør vi bruke mer penger på?

- Joker Fritidsklubb med flere aktiviteter og sosiale arrangement.
- Mer penger til bruk på uteområdene til skolene. Vi ønsker fotballbane og flere ting å gjøre ute.
- At vi får nye fritidsaktiviteter som f.eks. volleyball.
- Flere møteplasser og "hengesteder" som kan brukes året rundt - ikke bare på sommeren.

Arbeid og jobb i Birkenes

- De fleste ønsker å jobbe på Agder, men de ønsker mer variasjon og flere jobbmuligheter i Birkenes, for å velge Birkenes som arbeidssted. Mye industritunge jobber i dag og ikke like mye relevant for de som ønsker å ta høyere utdanning.
- Kan tenke seg å jobbe med alt fra ambulansesjåfør, idrett, vet ikke og til fornybar energi.

Å bo, leve og være

- En god oppvekst er viktig for å ville flytte tilbake. Godt miljø og jobb i nærheten er viktig.
- Mobbing skjer mest på sosiale medier. Kanskje flere møteplasser kan motvirke det? Mobbing påvirker enkeltelever veldig negativt.
- Vi ønsker at biblioteket kan være en møteplass. Ha flere arrangementer og sosiale kvelder der, for eksempel brettspill, å bare henge eller å få leksehjelp.
- På Engesland savner vi et mer variasjon i tilbudene. "Alt" skjer i gymsalen og vi ønsker flere steder å være.

Steder, nærmiljø og bomiljø

- Noen ønsker å bo i moderne hus og andre ønsker mer tradisjonell stil og å bo på landet.
- På vei til skole og fritidsaktiviteter er det noen steder med trange veier og mye tungtrafikk som er skummelt.
- I sentrum (Birkeland, Herefoss og Engesland) ønsker de å henge og være med venner.
- Engesland sentrum er litt kjedelig.

Klima og miljø

- Vi bør være flinkere til å plukke søppel. Er mye plast og søppel i naturen.
- Mer fornybar energi (sol og vannkraft - ikke vindmøller)
- Det er viktig å ta vare på naturen.

Hvilke bærekraftsmål er viktigst?

- Mål 3 "god helse"
- Mål 4 "god utdanning"

Arealstrategi

Arealstrategien bygger opp under mål og prioriteringer i samfunnsdelen. Arealstrategien er særlig viktig som grunnlag for arbeidet med kommuneplanens arealdel, og vil gjøre arealdelen bedre tilpasset kommunens behov og utfordringer. Arealstrategien gir retning for kommunens langsiktige arealbruk og er førende for kommuneplanens arealdel.

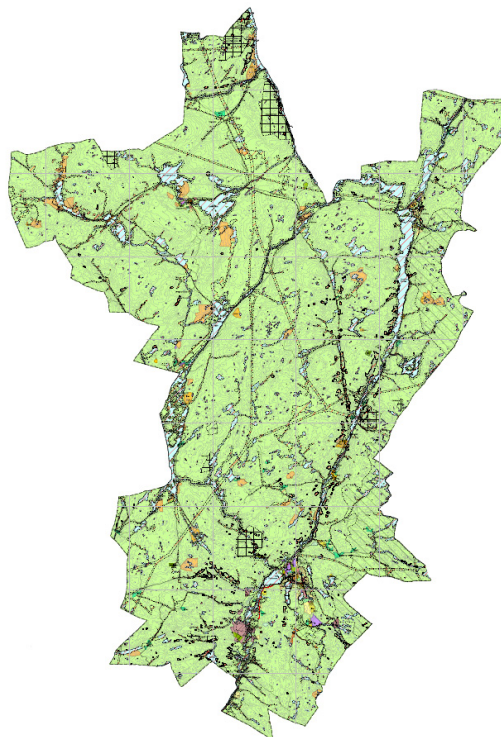
Birkenes kommune skal forvalte sine arealer på en bærekraftig, effektiv og langsiktig måte som balanserer vekst og utvikling med bevaring av natur, kultur og miljø. Strategien skal sikre gode levekår for innbyggerne, støtte næringslivets behov og ta hensyn til fremtidige generasjoners muligheter.

Arealstrategien beskriver hva som skal gjøres og hva som skal prioriteres i fremtidig arealplanlegging. Arealstrategien gir ikke føringer for hvordan strategiene skal nås gjennom konkrete tiltak. Dette fastsettes og løses i kommuneplanens arealdel og videre ned i planhierarkiet.

Det finnes ikke en fasit på hvordan en arealstrategi skal se ut, da alle kommuner har sine egne utfordringer og rammer som gir ulike forutsetninger for samfunnsutviklingen. Arealstrategien skal gi en langsiktig og overordnet ramme for videre arealplanlegging som er forankret i de lokalpolitiske føringer, samt i regionale og nasjonale føringer og arealpolitikk. Strategien skal ivareta helhetsspektivet og det er viktig at den ikke splittes opp i for mange detaljerte deler. Det er likevel hensiktsmessig og nødvendig å tematisere arealstrategien for å kunne konkretisere strategien.

Veilederen om utarbeidelse av kommuneplanens arealdel viser til at i arealstrategien bør en ta stilling til hvordan arealbruken kan bidra til å realisere FNs bærekraftsmål, og at følgende punkter bør diskuteres:

- Utbyggingsretninger
- Fortetnings- og transformasjonsområder
- Kommunikasjonslinjer og – knutepunkt
- Langsiktige grenser for utbygging mot landbruks-, natur-, og friluftsområder

Strategi 1: Senterstruktur

Birkenes kommune skal utvikles med en tydelig senterstruktur hvor vekst og utvikling rettes mot prioriterte områder. Dette er i tråd med regionale føringer i Regional plan for bolig, areal og transport i Kristiansandsregionen, der «80/20-prinsippet» for vekst i boliger og arbeidsplasser legges til grunn. I Birkenes defineres følgende senterstruktur:

- **Kommunesenter:** Birkeland skal være det primære senteret for kommunal administrasjon, handel, boligutvikling og næringsetablering.
- **Lokalentre:** Engesland og Herefoss skal styrkes som lokale sentra med gode nærtjenestetilbud og variert boligstruktur.

Styrking av næringsutvikling

- Tilrettelegge for næringsutvikling på strategiske områder som er lett tilgjengelig via hovedveinettet, samtidig som natur- og miljøhensyn ivaretas.
- Prioritere områder for grønn næringsutvikling og innovasjon med fokus på bygg og teknologi, fornybar energi og landbruk.
- Sørge for god tilgang til arbeidsplasser i nærheten av boligområder for å redusere transportbehovet.
- Transformasjon og fortetting på eksisterende næringsarealer vurderes før nye arealer bygges ned.

Konsentrert og bærekraftig arealbruk

- Prioritere utvikling i og rundt etablerte steder som Birkeland, Herefoss og Engesland for å utnytte eksisterende infrastruktur og minimere behovet for nye, kostbare investeringer.
- Styrke sentrumsområdene med fortetting og variert boligbygging i ulike prisklasser som skaper et levende og tilgjengelig lokalmiljø.
- Sørge for balansert spredt bosetting i rurale områder, der nye tiltak støtter eksisterende samfunn og infrastruktur uten å gå på bekostning av verdifull natur eller dyrket mark.
- Nye områder planlegges med god tilgjengelighet, gode møteplasser og boliger med ulik grad av fellesskapsløsninger

Tilpasning til demografiske endringer

- Legge til rette for sentrumsnære boliger som passer til ulike behov og livsfaser, fra familier med barn til eldre som ønsker tilrettelagte boformer.
- Sikre tilstrekkelige tomtearealer for offentlige tjenester som barnehager, skoler, idrettsanlegg og omsorgsboliger.

Strategi 2: Utbyggingsmønster

Birkenes kommune skal prioritere vekst i den gitte senterstrukturen, og jobbe mot en målsetning om at:

- **80%** av ny utbygging skal skje innenfor prioriterte sentre og langs eksisterende infrastruktur.
- **20%** av veksten kan komme gjennom spredt boligbygging i tilknytning til eksisterende bebyggelse, næring og fritidsbebyggelse.
 - *Det er positiv vilje til å legge inn områder for LNF(a) areal for nødvendige tiltak for landbruk og gårdstilknyttet næringsvirksomhet basert på gårdens ressursgrunnlag.*
 - *Det er positiv vilje til å legge inn nye områder for LNF(b) areal for spredt bolig-, fritids eller næringsbebyggelse mv. så lenge det ikke kommer vesentlig i konflikt med andre særskilt viktige hensyn innenfor eksempelvis nærings- og landbruk, naturmangfold, friluftsliv eller kulturhistoriske interesser.*
 - *Det er positiv vilje til innvilgelse av dispensasjoner innenfor byggeområder og LNF områder for enkelttomter/enkelte boliger der disse ikke er vesentlig til hinder for andre særskilt viktige hensyn innenfor eksempelvis næring- og landbruk, naturmangfold, friluftsliv eller kulturhistoriske interesser.*
- Fortetting og transformasjon av eksisterende bebygde områder skal prioriteres fremfor ny utbygging på natur- og landbruksarealer.

Lokalsamfunn og identitet

- Bevare kulturhistoriske områder og tradisjoner som en del av Birkenes sitt særpreg.
- Styrke tilgangen til rekreasjonsområder, turstier og friluftsområder for å fremme folkehelse og livskvalitet.
- Involvere lokalsamfunn i arealplanlegging for å sikre forankring og engasjement i utviklingen.

Strategi 3: Transport, kollektiv og infrastruktur

Birkenes kommune skal legge til rette for et effektivt, trygt og klimavennlig transportsystem gjennom å:

- Utvikle kommunen slik at et kortreist hverdagsliv blir mulig for de fleste. Hensynet til de myke trafikantene skal komme først og aktive transportformer skal prioriteres.
- Transportbehovet ved ny utbygging skal reduseres gjennom god lokalisering av boliger, arbeidsplasser og offentlige tjenestefunksjoner.
- Styrke kollektivtransporttilbudet og legge til rette for sykkel og gange som foretrukne transportmidler i hverdagen, i sentrumsnære områder.
- Vurdere muligheter for bruk av AKT-Svipp sin samkjøringstjeneste som alternativ.

Infrastruktur

- Sikre gode forbindelser mellom tettsteder, næringsområder og rekreasjonsområder gjennom effektiv infrastruktur.
- Planlegge for elektrifisering av transport og ladeinfrastruktur i sentrumsområder.
- Møte økt energibehov, samt tilrettelegge for lokal energiproduksjon som solceller og vannkraft.
- Sikre stabil og tilstrekkelig vannforsyning gjennom vedlikehold av eksisterende vannverk og utvikling ved behov.
- Jobbe for bredbåndsutbygging i hele kommunen for å styrke næringsliv, fjernarbeid og digitale tjenester.

Langsiktig bærekraft

- Bruke prinsipper for sirkulær økonomi og miljøvennlig praksis i all utbygging og infrastruktur.
- Planlegge med et langsiktig perspektiv som sikrer at arealbruk støtter både dagens behov og kommende generasjoner.

Samfunnssikkerhet og klimatilpasning

- Det legges stor vekt på klimatilpasning og samfunnssikkerhet i arealplanleggingen.
- Samferdsels- og byggeprosjekter utføres med fokus på å sikre trygge flomveier. Det legges stor vekt på NVE sine kart som viser flom og rasutsatte områder.
- I planarbeid er det godt samarbeid mellom aktører med ansvar for strømforsyning og digital infrastruktur for best mulig beredskap.
- Integrere klimahensyn ved å unngå utbygging i områder som er utsatt for flom, skred eller andre klimarelaterte risikoer.

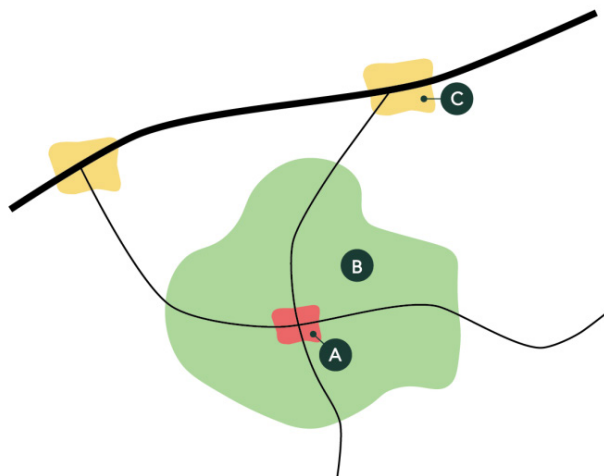
Strategi 3: Næringsutvikling

Birkenes kommune skal legge til rette for en balansert utvikling gjennom å:

- Sikre nok arealer både for eksisterende næringsliv og nye etableringer, både gjennom nye egnede næringsarealer og gjennom bedre utnyttelse av eksisterende næringsarealer.
- Tilrettelegge for nye næringer knyttet til grønn industri, lokal matproduksjon, kultur og bærekraftig turisme.
- Videreutvikling av skog- og landbruksnæring gjennom aktiv forvaltning av kommunens ressurser.

Næringsområder

- Undersøke muligheter for videreutvikling/transformasjon og bedre utnyttelse av områder som Tveide næringspark og Tollnes næringsområde.
- Lokalisere rett virksomhet på rett sted, i tråd med 80/20-fordeling og ABC-prinsippet. A-områder er de mest tilgjengelige områdene. B-områder strekker seg som regel ut ifra et A-område. C-områder er i hovedsak tilknyttet større kryssområder langs et hovedvei-/transportsystem. Nærhet til andre virksomheter kan åpne muligheter for industriell symbiose og sirkulærøkonomi.

Prinsippskisse for ABC-prinsippet
utarbeidet av Asplan Viak (2024)

Strategi 4: Landbruk, jordvern og naturmangfold/bevaring

Birkenes er med på å bidra inn i landbrukspolitikkenes fire overordnede mål: Matsikkerhet, landbruk over hele landet, økt verdiskaping og bærekraftig landbruk med lavere utslipp av klimagasser.

- Bidra til landbruksutvikling. Vurdere muligheter for tilbakeføring av utbyggingsformål til landbruk. Verne landbruksjord mot omdisponering og utbygging.
- Næringsutvikling i tilknytning til landbruket, inkludert foredling av landbruksprodukter, skal prioriteres.
- Bærekraftig skogforvaltning skal vektlegges for å sikre langsiktig ressursutnyttelse.
- Friluftsområder og turstier skal videreutvikles og knyttes sammen for å skape gode rekreasjonsmuligheter.

Grønnstruktur og naturmangfold/bevaring

- Overvannshåndtering og grønnstruktur skal integreres i nye utbyggingsområder.
- Skjerme nasjonalt og regionalt viktige naturverdier og landskapsområder mot omdisponering og utbygging.
- Klima- og naturkrisen skal håndteres gjennom aktiv naturforvaltning og klimatilpasning.
- Beskytte og styrke viktige naturområder, spesielt langs vassdrag og skogsområder, som en del av bevaring av Birkenes sitt kulturmiljø og tiltak for klimatilpasning.
- Ta hensyn til viktige økosystemer og arter ved planlegging av nye utbyggingsområder med fokus på å opprettholde biologisk mangfold.

Birkenes kommune

